

FOLK
FORANDRER VERDEN
STØTT 1.MAI-
AKSJONEN

Nr. 1/2018

APPELL

Utgitt av: Norsk Folkehjelp • www.folkehjelp.no

Livsfarlig aktivisme i Honduras

Side 4

Tema for årets 1. mai-aksjon

Side 17

Leksehjelp i Bergen

Side 20

Redningstjenesten:

Teknologi redder liv!

Side 22-37



APPELL

Tidligere Melding, Helsa, Helse Miljø
Trivsel, Norsk Folkehjelp og Magasinet
Norsk Folkehjelp

Utgiver: Norsk Folkehjelp

Nr. 1, 2018. Årgang 78

Postadresse:

Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:

Norsk Folkehjelp
Stortorvet 10, Oslo

Telefon: 22 03 77 00

Faks: 22 20 08 70

Internett: www.folkehjelp.no

Redaktør: Torunn Aaslund

E-post: taa@npaid.org

Medarbeidere dette nummer:

Betzy Alexandra Kjelsberg Thangstad,
Magnus Flacké, Karin Christoffersen,
Erik Sundt, Sissel Fantoft, Ellen
Johanne Jarli, Philip Rynning Coker,
Anne Gerd Grimsby Harr, Håkon
Ødegaard, Cecilia Skepp-Antonisen,
Harald Wisløff, Therese Nordhus Lien,
Ellen Johanne Jarli, Johan Reisand,
Ida Kroksæter, Hilde Sofie Pettersen,
Julie Strand Offerdal, Per Øivind
Eriksen, Erik M Sundt.

Grafisk utforming: LO Media

Trykk: Aktietrykkeriet AS, Fetsund

Opplag: 31 114

ISSN 0804-7758

Annonsekontakt:

Arild Halsne, tlf.: 915 90 578

E-post: arild@hrme.no

Redaksjon avsluttet: 2. mars

Signerte artikler gir ikke nødvendigvis
uttrykk for Norsk Folkehjelps syn.

Ønsker du å bli medlem? Kontakt oss
på telefon 22 03 77 00, eller besøk
oss på www.folkehjelp.no



Norsk Folkehjelp



Fagpressen
Opplagskontrollert



LEDER

Den beste vinteren i manns minne

Vi har ikke hatt en vinter som dette på 30 år, har jeg hørt, og folket som er født med ski på beina lar seg ikke be to ganger. Sosiale medier flommer over av vakre bilder fra gnistrende skiløyper og trær så tunge av snø at de bøyer seg ned mot bakken. Folk har ikke bare funnet fram skiene; også nesten glemte framkomstmidler som kjelker og sparkstøttinger har fått en renessanse denne vinteren.

Det er enda et par uker igjen til påske, men det ser ut til at selv folk i lavlandet ikke trenger å legge ut på tur til påskefeiring i fjellheimen for å gå på ski, men kan planlegge lange skiturer i nabolaget.

Uansett om du går korte eller lange turer, om du liker å dra til fjells eller holder deg i lavlandet, håper jeg at du er beredt. Jeg håper at du kler deg etter forholdene og tar med deg riktig utstyr. For du kan aldri vite hva som kan skje, og riktig bekledning og utstyr kan redde livet ditt.

Om uhellet er ute eller været avskjærer deg fra målet ditt, kan du være hjertens takknemlig for de tusenvis av frivillige, dedikerte og kompetente redningsmannskapene over hele landet som står klar til å rykke ut når du og dine nærmeste trenger dem aller mest.

Utallige timer, hele året og i sin egen fritid, bruker de på å trene for å være i stand til å redde folk så raskt og effektivt som mulig. De tester ut og tar i bruk nytt utstyr og tekniske nyvinninger som bidrar til effektiv kommunikasjon mellom letemannskapene. Slik sparer de inn på tiden det tar før den uheldige blir funnet og øker oddsen for en lykkelig slutt.

De frivillige mannskapene krever ikke mye. De får lov til å kombinere den beste hobbyen de vet med en viktig samfunnsinnsats. Men rett på lønnskompensasjon for leteaksjoner og fritak for avgifter ved innkjøp av livsviktig utstyr, burde være det minste de kan forlange.

Frivillige redningsmannskaper er vinn-vinn for alle parter: For deg, for mannskapene, for den profesjonelle redningstjenesten og for samfunnet som helhet.

God påske!



Torunn Aaslund
Torunn Aaslund
Redaktør

INNHOOLD

FØLG NORSK FOLKEHJELP



TEMA: Innføringen av ny teknologi i den frivillige redningstjenesten bedrer kommunikasjon og organisering og bidrar til mer effektive aksjoner. Kort sagt: Den redder liv.

FOTO: BETZY A. K. THANGSTAD



PROFILEN:
Jhonny Pardo



AKTUELT

- 04** Aktivister i livsfare i Honduras
- 08** Livet til en boliviansk urfolksleder
- 12** Kvinnene organiserer seg i Guatemala
- 14** Gateselgere tar grep i Sør-Afrika
- 17** Årets 1. mai-tema:
Vi står sammen mot ulikhet

UNGDOM

- 18** Humanitær nedrustning

TEMA: TEKNOLOGI I REDNINGSTJENESTEN

- 22** Opplæring i nettbrett i Horten
- 28** Reddet kvinne med riktig utstyr
- 30** Klar til innsats i Moelv
- 34** Slik unngår du å bli tatt av snøskred
- 36** Vær trygg på fjellet

FASTE ANNONSER

- 41** Støtteannonser
- 42** Støtteannonser fra lokale klubber og foreninger
- 43** Hovedsamarbeidspartnere og regionskontorer

FORSIDEBILDE:

Norsk Folkehjelp Horten har gode erfaringer med å bruke nettbrett og termisk kamera i sine søk- og redningsaksjoner.



Foto: Ellen Johanne Jarli

Norsk Folkehjelps part

Etter valgkuppet i Honduras har Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner blitt utsatt for vold, trusler og undertrykkelse fra myndigheter og paramilitære grupper. Mange er drept. Norsk Folkehjelp har gått inn med ekstraordinær støtte, og oppfordrer den norske regjeringen til å fordømme de alvorlige menneskerettighetsbruddene i landet.

ANNE GERD GRIMSBY HARR [tekst]
Bildene er tatt av aktivister i Honduras.

Søndag 26. november 2017 var det valg i Honduras. I landets grunnlov fra 1982 heter det at en president bare kan sitte i én periode, men nåværende president Juan Orlando Hernandez brukte sine kontakter i høyesterett og ordnet det slik at han likevel kunne gjenvelges. Hernández var en av dem som sto bak kuppet mot president Zelaya i 2009, et kupp som ironisk nok ble rettfærdiggjort ved at Zelaya forsøkte å endre grunnloven på samme måte, bortsett fra at det da ikke skulle gjelde for ham selv, men for kommende presidenter.

President Hernandez ble i 2017 utropt som valgvinner, til tross for at valgobservatører i EU og Organisasjonen for amerikanske stater [OAS] meldte om store uregelmessigheter og krevde omtelling. Folk var lei av en maktelite som tar seg til rette, og så en mulighet for endring. Opposisjonen og sivilsamfunnet organiserte store demonstrasjo-



ET LAND I FLAMMER: Da president Hernandez ble utropt som valgvinner i fjor, tok opposisjonen til gatene

ner. De krevde at resultatet burde bli erklært ugyldig; de ville ha en ny, pålitelig stemmetelling eller nytt valg. Folk ville ikke godta et valgkupp.

Myndigheten slo hardt ned på de massive folkelige protestene, og svarte med økt militarisering og forfølgelse av politiske opposisjoner. Samtlige av Norsk Folkehjelps partnere i Honduras har blitt utsatt for trusler, vold og sabotasje de siste månedene, og mange har blitt drept. Flere organisasjonsledere har måttet gå under jorda.

LIVSGRUNNLAGET ER TRUET. Honduras har lenge vært en viktig alliert for USA, i både den såkalte krigen mot narkotika og som grenseland til borgerkrigene i Nicaragua og El Salvador på 80-tallet. På 90-tallet ble landet preget av en nyliberal bølge, og statlige selskaper ble i stor grad privatisert.

Utvinningsindustrien har stor makt, og ca. 30 prosent av Honduras' territorium er allerede overlatt til private. Urfolk, småbønder og andre som bor i områdene som rammes ser at verdier blir hentet ut, og at miljøet

nere drept i Honduras



og krevde at valgresultatet ble erklært ugyldig.

av livsgrunnlaget deres blir rasert uten at de har noen innflytelse. De blir tvert imot truet og utsatt for vold om de viser mostand. De siste seks årene har 120 miljø- og menneskerettighetsaktivister blitt drept, noe som gjør Honduras til et av de farligste landene i verden for aktivister.

TRUSLER, UNDERTRYKKELSE OG MILITARISERING. Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Honduras driver et mangfold av prosjekter for befolkningen på grasrotnivå. En



KRAFTIGE SAMMENSTØT: Myndigheten slo hardt ned på de massive folkelige protestene, og svarte med økt militarisering og forfølgelse av politiske opponenter.

av dem er Coordinadora de Organizaciones Populares del Aguán [COPA], som er engasjert i konflikten mellom småbrukere og store landeiere i Aguán-dalen, der bønder jages fra gård og grunn og deres ledere trues og drepes.

På grunn av overgrepene fra myndighetene i ly av unntakstilstanden etter valget, så Norsk Folkehjelp seg nødt til å gå inn med ekstraordinær støtte til tre prosjekter før jul, selv om det er uvanlig å gå inn med nødhjelp i et mellominntektsland som Honduras. Blant andre fikk COPA støtte til å bistå lokalbefolkningen i Aguán-dalen med mat, telt, klær og kokeutstyr etter at 398 familier ble angrepet og fordrevet fra jorda si av militæret.

– Den politiske krisen etter valget har gått sterkt utover småbønder som innbyggerne i Aguán-dalen, forteller Esly George, ledende koordinator i COPA.

– Etter den såkalte moderniseringsreformen av landbruket ble det lov for storbønder og grunneiere å kaste ut småbønder fra gårdene deres. Med myndighetenes velsignelse har småbøndene blitt fratatt alt de eier, og mange av dem lever i ekstrem fattigdom, fortsetter hun.



UT: Fuera Joh [Juan Orlando Hernandez ut]. President Hernandez må gå, er et av slagordene under demonstrasjonene i Honduras.

På grunn av protestene og den voldelige responsen fra myndighetene har det vært vanskelig å nå fram med hjelp til områdene disse familiene bor i, men COPA har nå fått delt ut maten og utstyret til de fordrevne bøndene.

– Vi arbeider for menneskerettigheter og demokrati mot en regjering som fører en politikk basert på trusler, undertrykkelse og kriminalisering. All motstand har blitt erklært som en forbrytelse mot moderlandet, og etter valgkuppet i november har vi blitt et enda mer militarisert samfunn, sier George.

Fra november i fjor til januar i år skal 38 mennesker ha blitt drept, de fleste aktivister og journalister.

– Bare det å hjelpe innbyggerne i Aguan-dalen er en stor risiko for oss, fordi det betyr at vi setter spørsmålstegn ved myndighetenes avgjørelser. Det gjør oss til mål for represalier, og gjør arbeidet vårt svært vanskelig, fortsetter George.

DREPT ETTER FREDELIG DEMONSTRASJON.

Blant de drepte aktivistene er tre medlemmer av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon MADJ – Folkebevegelsen for verdighet og rettferdighet. På kvelden 22. januar ble Ramón Fiallos drept av militæret under en demonstrasjon. Fiallos var lokal leder i kommunen Arizona i fylket Atlántida, og deltok i fredelige demonstrasjoner mot svindel i kommunen. Han hadde siden valget engasjert seg for å kreve etterforskning av valgresultatene.

Om morgenen 23. januar ble et annet MADJ-medlem, Geovani Días Cárcamo, dratt



LIVSFARLIG AKTIVISME: Samtlige av Norsk Folkehjelps partnere i Honduras har blitt utsatt for trusler, vold og sabotasje de siste månedene, og mange har blitt drept.

ut av sitt eget hjem og drept på åpen gate. Han var en ung aktivist som deltok i demonstrasjonene mot valgfusk. Han var spesielt aktiv i fylket Atlántida, et område hvor det er stor sivil motstand mot et vannkraftverk. MADJ-koordinatoren Martin Fernandez har måttet gå i skjul på grunn av drapstrusler fra paramilitærliknende grupper.

Folkeopplysningsorganisasjon ERIC er en annen av Norsk Folkehjelps partnere. Lederen deres, Padre Melo, mottok Raftoprisen for sitt modige arbeid i 2015, og har nå blitt drapstruet og omtalt som «kaospromotor». Organisasjonen driver Radio Progreso, den eneste ikke-kommersielle, folkelige radioen som har sendeflate over hele landet. Den har spilt en viktig rolle for å få ut alternativ informasjon om situasjonen i landet, da de fleste av de andre mediene er kontrollert av myndighetene og landets elite som støtter den sittende regjeringen. Myndighetene raserte nylig Radio Progresos utstyr og ødela antennen i hovedstadsområdet slik at radioen ikke kunne ha sendinger. Før jul fikk de ekstra støtte fra Norsk Folkehjelp, og er tilbake i eteren.

ETTERLYSER INTERNASJONALT PRESS.

Norsk Folkehjelps programansvarlige for Honduras, Roberto Barra, bekrefter at det er en svært vanskelig tid i landet.

– Mange av våre partnerorganisasjoner er under sterkt press. Regjeringen har mistet mye troverdighet, og prøver å beholde kontrollen ved hjelp av militærmakt og trusler.

Opposisjonspartiet, under ledelse av Salvador Nasralla, har blitt invitert til dialog, men nekter å delta da de anser dialogen som et spill for galleriet. Opposisjonen mener at det som skjer nå ligner et statskupp, og at landet nærmer seg et diktatur.

Norsk Folkehjelps partnere og andre opposisjonelle blir omtalt som kriminelle, av både politikere og medier. Norsk Folkehjelp har informert Utenriksdepartementet om volden og undertrykkelsen, og ber Erna Solberg og den norske regjeringen om kritisere den uakseptable situasjonen i Honduras i internasjonale fora på samme måte som de tidligere har kritisert brudd på menneskerettighetene i Egypt og Myanmar.

Roberto Barra mener at det internasjonale samfunnet må reagere sterkt på de grove menneskerettighetsovergrepene.

– Jeg tror at Norge kan spille en viktig rolle i å få med seg andre land og internasjonale organisasjoner på å legge press på den honduranske regjeringen. I tillegg bør Norge gi midlertidig politisk asyl og tilby anstendige forhold til de mange aktivistene som nå er forfulgt, avslutter han.

NORSK FOLKEHJELP I HONDURAS

- Norsk Folkehjelp har vært til stede i Honduras siden 1985, og er blant de forholdsvis få norske organisasjonene som arbeider i landet.
- Programmet bygger på samarbeid med lokale organisasjoner som jobber med politisk skoling, alternativ informasjonsformidling, juridisk støtte til sosiale ledere, kampen for jordrettigheter og organisering av kvinnelige arbeidere.

Kampen mot korrupsjon

Angrepene mot MADJ og organisasjonens ledere er direkte knyttet til deres daglige arbeid med å avsløre personene bak korrupsjonen i Honduras, og vise hvordan den politiske og økonomiske eliten i landet spiller på lag med organisert kriminalitet, i samarbeid med politiet og hæren.

KIRSTI KNUDSEN [tekst]

– Truslene mot oss skyldes at vi som organisasjon nekter å akseptere at den politiske og økonomiske eliten som styrer landet hensynsløst stjeler offentlige goder og ressurser fra fellesskapet, sier Martin Fernandez, fra MADJ. – Makteliten vet at vår kamp ikke er rettet mot ett etternavn, ett selskap eller én hendelse. De vet at den er rettet mot selve systemet som de har påtvunget oss, hvor de rike blir rikere mens de fattige blir fattigere.

Martin Fernandez, koordinator for MADJ, sier at truslene de fikk i slutten av 2017 og starten av 2018 ikke er de første, og trolig heller ikke de siste,

– Vi er en organisasjon for innbyggerne, som organiserer vanlige folk slik at de blir bevisst sin rett til å ta til motmæle, til å forsvare sine områder og verdier og til å protestere mot myndighetenes utallige overgrep og brudd på menneskerettighetene. Truslene mot oss kommer fordi vi lærer folk å forsvare sin verdighet som borgere, og som mennesker.

Etter at Fernandez måtte gå i dekning før jul, har han og familien fått støtte av Norsk Folkehjelp, blant annet til å montere sikkerhetsutstyr i huset for å sikre familien.

BESKYTTER DE KORRUPTTE. MADJ frykter at den korrupte politiske og økonomiske eliten i Honduras vil få full kontroll over landets offentlige institusjoner.

– Dette fører til at staten ikke er i stand til å møte innbyggernes krav og klager. Det tydeligste eksemplet på dette er påtalemyndigheten som MADJ bruker store deler av sine krefter på. Denne institusjonen er opprettet for å etterforske og påtale straffbare forhold, men bruker i praksis sin makt til å beskytte de korrupte og sørge for at de ikke blir straf-



MILITARISERING: Staten legger blant annet til rette for at utenlandske investorer får utnytte land og naturressurser utenfor statens kontroll. Dette fører til alvorlige sammenstøt mellom militæret og lokalbefolkningen.

feforfulgt. Borgerne, som politiet og påtalemyndighetene skal beskytte, står hjelpeløse tilbake med sine krav og anmeldelser.

Den siste tiden har flere ledere i MADJ blitt drept; bare i januar 2018 ble to medlemmer drept fordi de kjempet for å beskytte elva i landsbyen sin.

– MADJ er en seriøs organisasjon som består og ledes av ærlige kvinner og menn som utfører sin jobb og utøver sine rettigheter på en ansvarsfull måte. Men medlemmene utsettes for overgrep, tortur, ulovlige arrestasjoner, trusler, ulovlige husransaker og svertetekampanjer i mediene. I tillegg forverres situasjonen ved at staten legger til rette for at utenlandske investorer får tilatelse til å utnytte land og naturressurser i stor skala, og praktisk talt uten noen form for statlig kontroll, sier Martin Fernandez.

– Dette fører til stadig flere og mer alvorlige sammenstøt mellom militæret og lokalbefolkningen, særlig på landsbygda, som vil forsvare ressursene i sine områder.

KAMPEN FORTSETTER. Til tross for farene de utsettes for, intensiverer medlemmene i MADJ stadig arbeidet mot korrupsjon og for å organisere befolkningen slik at de kan forsvare sine landområder. Det siste året har vist at det nytter, ikke minst da innbyggerne i Santa Bárbara klarte å stoppe selskapet som ville utnytte elva deres til vannkraftproduksjon.

– Hva skal til for å skape et tryggere og mer stabilt Honduras i framtida?

– Vi trenger uavhengige offentlige institusjoner som fungerer i tråd med loven og menneskerettighetene, sier Martin Fernandez. – Vi mangler balanse og uavhengighet mellom de ulike statsmaktene og et skikkelig system for offentlig kontroll- og tilsynsmyndigheter. Vi som borgere må også utvikle oss og følge med på hvordan de offentlige oppgavene blir utført. Vi trenger en politisk og økonomisk klasse som er Honduras verdig.

Bolivia: Løsningen er organisering

En av hovedgrunnene til at bolivianerne, gjennom MAS og president Evo Morales, har klart å gjennomføre landreform, mulighet for kvinnene til å stemme, og ikke minst en rekke store og til dels kontroversielle økonomiske reformer, er at de har organisert seg og koordinert innsatsen sin. Morales nasjonaliserte både gruve- og oljeindustrien og har støttet store sosiale endringer. Bolivia har beviselig hatt en god økonomisk framgang med en vekst på nærmere fem prosent de siste årene, og den absolutte fattigdommen i befolkningen har falt fra 59 prosent til 39 prosent i 2014.

Mye skyldes også gode råvarepriser fram til 2015. Det betyr ikke at landet ikke står overfor store utfordringer framover, også når det gjelder fattigdom og ulikhetsproblematikk, og Bolivia er fremdeles et fattig land. Men den fattige delen av befolkningen, hvor de aller fleste er urfolk, har for første gang i historien fått tildelt land, fått rettigheter og er en del av det politiske systemet og maktapparatet. Derfor finner vi få, om noen, som ikke støtter Morales, og det er en sterk engstelse blant de fattige for at den sittende presidenten ikke kan bli gjenvalgt. Det er Evo, ene og alene Evo, de setter sin lit til.

Evo Morales tapte i 2016 en folkeavstemming om å endre grunnloven for å gi presidenten en mulig fjerde periode. Han tapte med 48,7 mot 51,3 prosent, altså med veldig knapp margin. Neste trekk var å få valgt inn egne folk i Valgretten – The Electoral Court – som kunne ta en avgjørelse til Morales' fordel.

29. november 2017 tok Valgretten nettopp den avgjørelsen, noe som opposisjonsleder Samuel Doria Medina kalte «a blow to the constitution». Beslutningen har også ført til protester over hele landet, og opposisjonen sier at dette begynner å ligne på Venezuela.

President Evo Morales kommer til å stille til valg for fjerde gang.



FOTO: TORUNN AASLUND



Å lede er å oppfylle folkets vilje

Presten var italiensk, og de unge foreldrene var usikre på hva de ville kalle det lille guttebarnet.

Så foreslo presten navnet Johnny, men da ingen ante hvordan det skulle skrives, endte det opp med Jhonny.



MOTSTANDSHELTER: I den store salen i urfolkets eget hus rager de to store urfolksheltene Túpac Katari og Bartolina Sisa.

HÅKON ØDEGAARD [Tekst og foto]

Smilet sitter løst hos Jhonny Pardo når han forteller om bakgrunnen for navnet med den litt uortodokse skrivemåten. Vi har satt oss godt til rette ved det store møtebordet i 3. etasje i Urfolkets hus i den bolivianske byen Cochabamba.

Cochabamba er Bolivias fjerde største by, på størrelse med Oslo. Den ligger 2577 meter over havet, midt mellom det tropiske lavlandet og de kalde vindene på Altiplano – det store bolivianske høylandet. «Byen med den evige våren», som den kalles, har en behagelig gjennomsnittstemperatur på 20 grader. Cochabamba regnes også som Bolivias kulinariske hovedstad, og har en flott, urban atmosfære.

Den 48-årige lederen av Unica Cochabamba – urfolkets bondeorganisasjon i området – er en svær kar med et vinnende vesen, fra folkegruppa misigue. Unica er en av Norsk Folkehjelps viktigste samarbeidspartnere i Bolivia, både lokalt og nasjonalt.

Tøff bakgrunn. Smilet forsvinner når trebarnsfaren forteller om oppveksten sin.

– Foreldrene mine var fattige bønder. Da jeg var ni år, skilte de seg. Det ble starten på en tøff barndom. De hadde ikke penger til å la meg gå på skole, og min nye stefar slo meg.

Året etter rømte jeg sørover og begynte å arbeide som gjeter.

Jhonny levde av å være gjeter til han ble tatt av militæret som 16-åring.

– På den tida tok militæret inn alle de så som var alene, uansett om de ville eller ikke.

Etter halvannet års tjeneste dro Jhonny tilbake til hjembyen, jagde vekk stefaren, og hjalp mora. Kort tid etter ble han valgt inn i kommunestyret.

– Jeg var bare en bonde da, og hadde ingen utdannelse, men folk så nok et politisk talent i meg. Da jeg var 19 år ble jeg valgt til leder i kommunen.

Smilet er tilbake når Jhonny forteller at problemet var bare at han, i likhet med nåværende president Morales, var en fotballgærring. Det første han ville bruke makta si til var å bygge en fotballbane. Da ble det protester.

– Men jeg mente at jeg var sjefen, og insisterte på at planen min skulle gjennomføres.

Kommunestyret var ikke enig, og forslaget ble nedstemt. Da ville Jhonny slutte.

– En eldre leder tok meg til side og sa: «Jhonny, en ekte leder er ikke en som leder andre, men en som oppfyller ønskene fra folket.» Det ble et vendepunkt i livet mitt. Denne lærdommen sitter dypt i meg fremdeles, og har blitt en rettesnor for mitt politiske virke.



Jhonny fikk til et siste møte med kommunestyret der han ba om unnskyldning for sin opptreden, og fikk så lov til å fortsette.

Urfolkenes lange kamp. Urfolkets eget hus, Casa Campesina Originaria de Cochabamba, åpnet i 2008 med støtte fra regjeringen Morales. I tillegg til Unica holder også Bartolina Sisa til her, urfolkenes kvinneorganisasjon som også er en av Norsk Folkehjelps hovedsamarbeidspartnere i Bolivia. På veggene i den store salen henger to store veggmalier av Bartolina Sisa og mannen hennes, Tupac. De ledet et urfolksopprør mot spanjolene i La Paz i 1750, og begge er viktige symboler på urfolkenes sak i Bolivia.

Med Bolivias turbulente politiske historie som bakteppe, er det ikke overraskende at de fleste vi møter har opplevd og deltatt i en



URFOLKSLEDEREN: Jhonny Pardo er leder av UNICA – vi leder for å oppfylle folks vilje.

sammen i mer enn 20 dager for å sette søkelyset på situasjonen for kokabønderne og for retten til å dyrke kokaplanten.

– Det er viktig å vite at koka er en enormt viktig plante i Bolivia. Mesteparten går til innenlands forbruk til te og til blader som tygges mot sult og høydesyke. Den er levebrødet til mange fattige bønder og har stor kulturell betydning.

Organisering er alfa og omega. Etter tre perioder ved makta er Evo Morales Bolivias lengst sittende president noen sinne. Under hans styre har landet opplevd økonomisk framgang. Gjennom en landreform og nasjonalisering av landets naturressurser ble millioner av mennesker ble løftet ut av fattigdom.

I 2016 tapte Morales folkeavstemningen om en grunnlovsendring som ville ha åpnet for at han kunne få en fjerde presidentperiode. Året etter ga imidlertid Valgretten ham muligheten til å stille til valg for fjerde gang, noe som førte til protester over hele landet. Vi spør Jhonny Pardo om hvorfor MAS ikke kan finne en ny presidentkandidat i stedet for å strekke det demokratiske rommet på denne måten?

– De ulike provinsene klarer ikke å enes om en kandidat som kan erstatte Morales, sier han. – Særlig den fattigste delen av befolkningen, hvor de aller fleste er urfolk, er redd for hva som skjer hvis han ikke blir gjenvalgt.

For Jhonny er arbeidet med organisering er det aller viktigste.

– Vi jobber kontinuerlig med å bli bedre på organisasjon. Vi har blikket festet på de aller fattigste og på bønderne. Samtidig er det viktig at vi har politisk støtte i alle klasser, også blant de rike og middelklassen i byene. Det har vært en lang kamp, og vi kan ikke miste fotfestet selv om partiet mister makta, sier han bestemt.

langvarig politisk kamp. Etter løsrivelsen fra Spania i 1825 har landet overveiende vært preget av fattigdom og politisk ustabilitet, med en lang rekke militærkupp og skiftende høyreorienterte regjeringsledere. Bolivia har verdensrekorden i antall politiske kupp.

Landet har den største urbefolkningen i verden, men kampen var lang og hard før urfolksorganisasjonene lyktes med å få sin representant til makta. Evo Morales ble i 2006 Latin-Amerikas andre president med urfolk-bakgrunn, og en av de første fra venstresida gjennom partiet Movimiento al Socialismo [MAS] – den sosialistiske bevegelsen.

For Jhonny Pardo er det ikke noe stort skille mellom MAS og Unica eller de andre store folkelige bevegelsene, siden alle medlemmene her også er kollektivt innmeldt i MAS. Når jeg blir litt forvirret og spør om han

svarer på vegne av fag- og bondebevegelsen Unica eller for partiet MAS, holder han to fingrer tett sammen og svarer:

– Somos unidos! Vi er ett!

Folkelig mobilisering. I Bolivia, som i mange andre latinamerikanske land, har militæret gjennom historien brutalt slått ned på fattigfolk. Hvorfor har ikke dette skjedd i samme grad de siste tiårene?

– Vi er ikke redd for de militære, vi er rett og slett flere enn dem. Vi er godt organisert og har lang erfaring fra blokader og sosial mobilisering i gatene når det trengs, sier Jhonny.

Han forteller at han har vært med på både lange marsjer og sultestreiker. Han nevner en spesiell aksjon i 2001, kalt *Marsj for livet, koka og verdighet*, der 3000 bønder gikk

Unica: Federación Sindical Únicade los Trabajadores [FUTCC]



Kvinner med selvtillit

LÆRER RETTIGHETER: Ana Maria forteller engasjert om arbeidet kvinnegruppen i Santa Rosa gjør.

I høylandet i Guatemala, med den vakre innsjøen Atitlán som sentrum, ligger regionen Sololá. Hovedstaden ved samme navn biter seg fast i en fjellside på 2100 meters høyde.

THERESE NORDHUS LIEN [tekst og foto]

De 30 000 innbyggerne er i hovedsak may-
aer fra kaqchikel- og ki'che'-folkene, og de
livnærer seg hovedsakelig av jordbruk, tek-
stilproduksjon og salg av frukt, grønnsaker,

sko, klær og tekstiler på det store fredags-
markedet i byen.

Sololá er også stedet du finner organisa-
sjonen Cooperacion Indigena para el Desarrollo
Integral (COINDI), en av Norsk Folkehjelps
samarbeidspartnere siden 2004.

– Vi ble stiftet av og for urfolk i 1986, mens
borgerkrigen fortsatt raste i Guatemala,
forteller Leonicia Pocop, lederen av COINDI.
– I en kaotisk periode var det viktig å ha en
organisasjon som kunne bidra til å koordi-
nere regionale og lokale initiativ til kapas-
tetsbygging, og siden har COINDI stått støtt
i Sololá, fortsetter hun.

– Et av organisasjonens hovedmål er å
lære opp kvinner og ungdom til å bli lokale
samfunnsledere. Gjennom skolering i politisk
arbeid og bevisstgjøring rundt kvinners og
urfolks rettigheter er tanken at COINDIs pro-
grammer skal være med på å styrke kvinners



og ungdoms muligheter til å delta i lokalt styre og stell.

LÆRER Å LESE OG SKRIVE. I tillegg til dette tilbyr COINDI praktiske skoleringsprogram som lese- og skriveklasser, og kurs i økonomi. Analfabetisme er fortsatt utbredt i regionen og landet selv om grunnskoleutdanning er obligatorisk og gratis. Mange voksne som har hoppet av skolegangen tidlig, om de i det hele tatt har gått på skole, benytter seg nå av muligheten COINDI gir dem.

En gjeng som har fått god nytte av tilbudet om slike kurs er en kvinnegruppe i samfunnet Santa Rosa, som ligger en timinutters kjøretur utenfor Sololá. Langs smale grusveier smyger store firehjulstrekkere seg fram for å nå parkeringsplassen som er utgangspunktet for stien opp til Santa Rosa. Den går gjennom åkrer beplantet med flere typer mais, bønner, vannmeloner og kamille. I enden av stien åpner et tun omringet av små hus i betong seg, og en stor gruppe kvinner i alderen 2 til 70 ønsker oss hjertelig velkommen.

I Santa Rosa bor det et tjuetalls familier som alle på en eller annen måte samarbeider om hverdagslivet. Som i mange småsamfunn som dette, har alle sin rolle og alle må bidra. For kvinnene betyr det ofte at de tar seg av hus, hjem og barn. De jobber på markene som tilhører samfunnet, lager mat, og sørger for at barna er trygge. Hverdagslivet er travelt og hardt, og den lille fritida de har tilbringer de som oftest sammen med familien eller i kirken. For om lag ti år siden ønsket imidlertid noen av kvinnene her å lære seg noe nytt, og kom etter hvert i kontakt med COINDI.

– Vi gikk først på samlinger for å lære om hvordan vi kan engasjere oss lokalt i Sololá, og om hvilke rettigheter vi som kvinner har, forteller Ana Maria, en kvinne i 40-årene.

KVINNENE STÅR PÅ SITT. Guatemala er et land med sterke patriarkalske strukturer, og vold mot kvinner er utbredt. Det er derfor ikke bare-bare å ha et ønske om å skolere seg i politikk eller å lære seg å lese. Uten at det blir sagt eksplisitt, kommer det fram under vårt møte med kvinnene at det ikke er alle mennene i Santa Rosa som har vært like fornøyd med at så mange av dem har blitt med i COINDI, men kvinnene har stått på sitt.

– I løpet av de ti siste årene har stadig flere blitt med på skoleringsen, fortsetter Ana Maria. – Mange av oss har lært oss å lese og



FARGER: De fargesterke tekstilene er typisk for området. Kvinnene i Santa Rosa håndvever og broderer alt de selger.

skrive, i tillegg til at vi har gått på kurs i deltakelse, likestilling og urfolks rettigheter.

Hun smiler mens hun forteller, og får anerkjennende nikk fra kvinnene rundt. Flere nevner at de har fått bedre selvtillit av opplæringen, og peker på at de ved å engasjere seg i COINDI også har blitt stoltere av sin urfolkbakgrunn. Alt dette blir fortalt til oss på lokalspråket kaqchikel, mens en av de yngre kvinnene oversetter til spansk.

AV OG FOR FOLKET. Språk og klesdrakt er viktige identitetsmarkører som urbefolkningen i Guatemala ofte har blitt hånet og diskriminert for. Her i Santa Rosa bærer alle kvinnene de typiske, fargerike skjortene og bluser med blomsterbroderier. På et bord på tunet bugner det av håndvevde duker, belter, sjal og vesker.

– Vi har også startet vår egen tekstilproduksjon, sier Thelma, som er i 60-årene. Ivrig gestikulerer mens hun forklarer. – Alt vi selger er håndvevd her i Santa Rosa, så produktene koster litt mer enn på markedene i byen, men folk kjøper dem allikevel fordi kvaliteten er så god. Jeg kan bruke opptil tre måneder på en duk hvis det er mange detaljer å brodere, forteller hun. Den lille tekstilbedriften ble etablert med støtte fra COINDI.

Hva organisasjonen betyr for kvinnene i lokalsamfunnet her, er ikke vanskelig å se. Kombinasjonen av politisk og praktisk opplæring ser ut til å være nøkkelen for å få med seg folk, og kjennetegner arbeidet COINDI gjør i mange lignende småsamfunn rundt om i Sololá.

– Vi er av og for folket, og det skal vi alltid være, sier COINDIs seniorrådgiver Leonicia, mens vi sier farvel til Ana Maria, Thelma og de andre kvinnene, og beveger oss ned gjennom åkeren igjen.



STI: Veien til Santa Rosa går opp en smal sti gjennom en åker med høye maisplanter



FRA ZIMBABWE: Joe Makuyana er aktiv i LISHA og jobber for at også utenlandske gateselgere skal få lisens til å drive bodene sine.



Gateselgerne

Det er tidlig morgen i sentrum av Polokwane, den største byen i den sørafrikanske Limpopo-provinsen. De fleste gateselgerbodene står foreløpig tomme, men én etter én fylles de opp med alle slags varer, fra frukt og grønnsaker til kjøtt, belter og sko.

TORUNN AASLUND [tekst]
HILDE SOFIE PETTERSEN [foto]

Gateselgerne har vært på beina i mange timer allerede. Ofte har de lang vei fra der de bor inn til byens sentrum, og de må de være tidlig ute hos grossistene for å få tak i de beste varene før de kan åpne bodene.

Elisabeth Bopane er leder for gateselgerne organisasjon, LISHA. Hun møter oss sammen med Elvis Mayeba og Frans Mahiba, som også sitter i organisasjonens ledelse.

Elisabeth forteller at gateselgerne begynte å organisere seg i 2004 fordi de ble trakassert av myndighetene som helt vilkårlig jaget dem bort og kastet boder og varer på dynga.

MINDRE TRAKASSERING. Da gateselgerne organiserte seg, ble det lettere å komme i dialog med myndighetene. I dag opplever de mye mindre trakassering enn før, men de har fremdeles mange problemer som de ønsker at myndighetene skal hjelpe dem med.

– Vi må betale for å ha bodene våre her, og myndighetene øker stadig prisen, ofte med flere hundre prosent. Om natta er vi nødt til å gå fra bodene og utstyret vårt, og det hender ofte at det blir stjålet fordi vi ikke har råd til å betale noen for å passe på. Det er farlig her om natta, med mange gjenger og narkomane. Å betale noen for å passe bodene våre koster mange penger. Vi vil heller at myndighetene skal skaffe oss trygge og billige lagringsmuligheter for varene våre, forklarer Elisabeth.

Elisabet, Elvis og Frans tar oss med rundt i byen for å møte gateselgerne, som først ser skeptisk på gjestene som beveger seg sakte



LUNSJ: Bak en pappvegg sitter Josefina Mola-modi. Hun rører i grøten som hun skal selge som lunsj til arbeidere, men salget går trått. Kundene vil heller kjøpe maten sin hos noen som har en finere bod.

mellom bodene med notatblokker og kamera. Når de skjønner at vi kommer i følge med kjentfolk, lyser de opp og forteller oss gjerne om dagene sine.

GATESELGER I 42 ÅR. Mary Thaba selger tomater, løk og bananer og håndkoster som hun har laget selv. Hun har solgt grønnsaker her siden 1975.

– Under apartheid ble vi alltid jaget bort av politiet, forteller hun. Tidligere betalte hun 50 rand i måneden for å leie en ganske fin bod, med et lite tak som beskytter varene bedre. Nå har prisen økt til 150 rand i måneden.

– Det smerter meg å måtte betale så mye av det jeg tjener i leie, sier Mary.

KONFLIKTER OG SAMARBEID. På den andre siden av gata møter vi Rosima Nong Green som selger kumager sammen med moren sin. Hver morgen reiser de hjemmefra klok-

AKTUELT

ken fire om morgenen. De drar til Abbaton, en kjøttgrossist, for å kjøpe kjøttet som de skal selge, og klokka seks åpner de boden sin. Når mørket siger på reiser de hjem igjen.

Rosima forteller at de faste butikkene ofte uttrykker at de ønsker at gateselgerne skal flytte seg.

– Dersom det oppstår konflikter med de faste butikkene, går vi til LISHA som megler mellom oss. Det er til stor hjelp for oss å være medlemmer i LISHA, sier hun. – De ordner opp for oss.

Ikke alle de faste butikkene er negative til gateselgerne. Litt lenger borte i gata møter vi Mavis Ngoasheng. Hun er strålende fornøyd med varene sine som er pent og ryddig oppstilt på et flunkende nytt bord, festet i vegg utenfor en ny butikk som selger vaskemidler og sanitærartikler. Mavis samarbeider med den formelle butikken.

– Butikken laget bordplata for meg, og jeg betaler 55 rand i måneden for å bruke den mot at jeg hjelper til med å passe på varer og lignende som kundene må sette fra seg utenfor butikken. Jeg flyttet boden min hit forrige lørdag, og salget går strålende. Jeg har solgt mye mer denne uka enn jeg gjorde forrige uke.

KONFLIKTER MELLOM LOKALBEFOLKNING OG MIGRANTER. Sør-Afrika opplever stor innvandring fra andre afrikanske land, særlig fra Zimbabwe, der den økonomiske krisen er stor. Innvandringen skaper store gnisninger mellom sørafrikanere og innvandrere. Mange av de sørafrikanske gateselgerne vi snakker med sier at innvandrerne får fordele framfor dem, for eksempel at de slipper å betale leie for bodene sine. Når vi imidlertid snakker med de utenlandske gateselgerne, forteller de en annen historie.

LISHA organiserer også utenlandske gateselgere, blant andre Nicholas Buguja fra Harare. Han selger lærvarer som belter, sandaler og spretterter. Han har reist fram og tilbake mellom Sør-Afrika og familien i Zimbabwe i fem år. Han kjøper læret i Zimbabwe og lager varene selv på kvelder og fridager.

– Jeg er ikke her for å slåss, sier Nicholas. – Jeg er her ene og alene for å fø familien min i Zimbabwe.

Joe Makuyana er også fra Zimbabwe. Bodens hans står strategisk til i et godt trafikket veikryss. Han er aktiv i LISHA og jobber for at



STRÅLENDE FORNØYD: Mavis Ngoasheng er strålende fornøyd med varene sine som er pent og ryddig vegg utenfor en butikk som selger vaskemidler og sanitærartikler. Hun flyttet boden sin hit for en uke



LISHA: President Elizabeth Bopape og styremedlem Elvis Mayeba forteller at de først og fremst jobber med å sørge for at selgerne får de nødvendige tillatelser og lisenser. De jobber også for å kunne flytte bodene under tak, til et innendørsmarked. Det vil også bidra til at de har mulighet til å lagre boder og varer trygt over natten.



oppstilt på et flunkende nytt bord. Bordet er festet i siden, og salget går strålende.

også utenlandske gateselgere skal få lisens til å drive bodene sine.

– Jeg har fire barn som går på skolen så jeg kommer ikke hit for å stjele, men for å brødfø familien min, sier Joe.

Selv om trakassering og trusler forekommer sjeldnere, må LISHA være på myndighetene for å få fortgang i arbeidet med å bedre forholdene for gateselgerne.

– Myndighetene har bygget en innendørs markeds plass som de har lovet oss at vi kan flytte inn i. Der vil det være trygt, og varene våre vil være beskyttet mot både uvær og tyver. Men innflyttingen drøyer og ingen forklarer oss hva som tar så lang tid, forteller Elisabeth.

– Myndighetene har også sagt at de har bygget boder for 2,7 millioner rand, men det er helt umulig at det kan være tilfelle. Da må de pengene ha havnet et annet sted, så selv om forholdene blir bedre, er arbeidet vårt i LISHA langt fra overflødig, sier hun.



1. MAI-TOG: Norsk Folkehjelps fane «Folk forandrer verden» pleier å få god oppslutning under 1. mai-feiringen i Oslo.

Støtt årets 1. mai-aksjon!

Vi står sammen mot ulikhet

– Verden har en ulikhetskrise. Når de 85 rikeste personene i verden eier like mye som den fattigste halvparten av verdens befolkning, er noe alvorlig galt. Samtidig er retten til å organisere seg, ytre seg og på andre måter å arbeide for mer demokratiske samfunn – truet. Dette er en farlig utvikling, sier prosjektlederen for årets 1. mai-aksjon Mona Staven Lundereng.

Årets 1. mai-aksjon har temaet Folk forandrer verden: Vi står sammen mot ulikhet. Norsk Folkehjelp ser på folkelig organisering som den viktigste måten å bekjempe de stadig økende ulikhetene i verden fordi organisering er avgjørende for å kunne være med å påvirke for folk som ikke har mye penger eller posisjon. Norsk Folkehjelp arbeider i 21 land for å bidra til at folk settes i stand til å kjempe sine egne kamper mot urettferdighet og ulikhet gjennom organisering.

FOLKELIG ORGANISERING FORANDRER VERDEN. – I Norge har arbeiderbevegelsen spilt en ledende rolle i reisen fra et fattig

land i verdens utkant til et moderne velferdssamfunn, forklarer Lundereng. – «Den norske modellen» kjennetegnes av små ulikheter, høye lønninger, høye skatter, en sterk velferdsstat og et sterkt sivilsamfunn med høy folkelig deltakelse i organisasjoner. Mange andre land som er rike på naturressurser har endt opp med at en liten elite stikker av med rikdommen, mens Norge har klart å fordele våre ressurser slik at de kommer hele befolkningen til gode. Nøkkelen til det har vært sterk organisering både gjennom fagbevegelsen, arbeiderbevegelsen, kirkelige og frilynte organisasjoner.

– Organisering gjør folk beredt til å møte problemer og endringer sammen, ikke bare en gang, men mange ganger over tid. Erfaring viser at det er et økende behov for folkelige organisasjoner som kan forsvare interessene når folk blir marginalisert, undertrykt, ekskludert eller opplever urett og det er grunnen til at vi vil sette søkelyset på dette temaet i årets innsamlingsaksjon, sier hun.

– Det pleier å være mye aktivitet knyttet til 1.mai i lokallagene landet over og at vi håper på stort engasjement i år også, avslutter Lundereng.

Palestinaskjerf-aksjonen



30. november er den internasjonale dagen for solidaritet med det palestinske folket. Den tredje og siste delen av Solidaritetsungdoms hovedkampanje i 2017 ble gjennomført ved at ungdommer møttes mellom kl. 7 og 8 på morgenen i Oslo, Fredrikstad, Bergen, Trondheim, Kongsvinger og på Hitra. Hovedmålet var å gi folk som var på vei til en jobb en påminnelse om at den norske regjeringen fortsatt ikke har anerkjent Palestina som selvstendig stat, og informere om våre ti grunner til at det bør skje. Dette gjorde vi ved å

henge Palestina-skjerf på statuer og byster, og noen steder ved å henge opp brosjyren *Ti grunner til å anerkjenne Palestina* ved siden av. Solidaritetsungdom har ikke den største erfaringen med slike fysiske aksjoner, og stemningen i organisasjonen var skyhøy hele dagen på grunn av en sterk fellesskapsfølelse og tanken om at lokallagene selv var hovedaktørene i en aksjon som ble sett av mange forbigående. Aksjonen fikk gode skussmål fra både Folkehjelpas styreleder og generalsekretær.





FOTO: COLOURBOX

Lokal handlingsplan mot rasisme

I 2016 gjennomførte Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom en kampanje for å få norske kommuner til å lage tiltaksplaner mot rasisme. Lederen for solidaritetsungdommen, Philip Rynning Coker, reiste til flere kommuner for å snakke om dette.

En av kommunene som fikk besøk var Verran, der lederen for lokallaget i Malm, Walfred Andersson, i ettertid har fulgt opp saken. Solidaritetsungdommen har bistått kommunen med forslag til hvordan en slik plan kan lages.

I januar fremmet ordfører Anders Lindstrøm et forslag til handlingsplan mot rasisme, diskriminering og krenkelser som har vært ute på høring til organisasjoner, foreninger og næringsliv i kommunen. Høringsfristen gikk ut 28. januar.

Til lokalavisa Steinkjer-avisa sier Andersson om handlingsplanen: – Vi ønsker rett og slett en rasismefri kommune. Da er ansvarliggjøring viktig. Skulle det dukke opp negative episoder, ønsker vi å løse problemene på lavest mulig nivå, slik at det ikke skapes unødvendige konflikter.



Faksimile fra Steinkjer-avisa fredag 19. januar 2018.

Philip Coker



Organisering for en bedre verden!

Solidaritetsungdom har lagt innholdsrike år bak seg. Vi har siden 2011 utviklet politikken vår, besøkt partnere internasjonalt, gjennomført kampanjer, og ikke minst fått nære allierte i fagbevegelsen og de politiske ungdomsorganisasjonene.

Som politisk ungdomsbevegelse i fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon opplever vi imidlertid at Solidaritetsungdom ikke har tatt ut sitt fulle potensial til å vokse. Vi er sterke på organisasjonsrett og internasjonal solidaritet, men har til tider glemt hvor viktig det er å styrke vår egen bevegelse her hjemme. Solidaritetsungdom er godt kjent i store deler av det organisatoriske Norge, men for at vi skal kunne fortsette å være en viktig premissleverandør, er vi nødt til å styrke basen vår.

Vi har pr. dags dato 13 lokallag og grupper, og fantastiske frivillige som hver eneste dag gjør en uunnværlig jobb, men vi ønsker at enda flere skal bli med og få verdens beste hobby. For å skape enda bedre inkluderingsarenaer, for kunne legge enda større tyngde bak våre politiske krav, og for å være en viktig ungdomsstemme som spiller befolkningen, må vi vokse. Jobben er stor, og vi trenger flere hender.

I 2018 kommer Solidaritetsungdom til å ta tak og virkelig invitere ungdom til å bli med på laget! For også i Norge må vi organisere oss for å få til en bedre verden.

Glade barn i Bergen får

Det er ikke ørens lyd å få i Sletten bydelshus i Bergen en snøvåt ettermiddag i februar. Livlige unger i 1.–4. klasse springer rundt, men så er det disiplin og til bords for å spise varm tomatsuppe med makaroni.

HÅKON ØDEGAARD [tekst og foto]

– Vanligvis er vi dobbelt så mange, sier Richard Kiwanuka, som rører i grytene sammen med Sara på ti år. Organisasjonen hans, Way Forward, samarbeider med Norsk Folkehjelp om leksehjelpprosjektet.

Etter maten går alle pent og pyntelig opp i andre etasje til dagens lekse. I dag er det tekstanalyse, og forfatteren er Tove Jansson, som blant annet har skrevet om Mummitrolle. Leksehjelperen Alba Banoun leser høyt om alle innbyggerne i Mummidalen. Ikke alle har referanser til finsk barnelitteratur, så det blir litt diskusjon om hvem Tove Jansson er.

Alba er opprinnelig fra Bærum, men nå er hun psykologistudent i Bergen.

IDRETT SOM INTEGRERINGSARENA. Skole og idrett er to viktige integreringsarenaer, og det er ikke tilfeldig at Norsk Folkehjelp har valgt å satse på nettopp disse to områdene.

– Barna får leksehjelp hver tirsdag. Dette er en del av prosjektet Fra gata til idrett, som vi driver i samarbeid med Way Forward, forteller Jorge Alex Dahl, leder av Norsk Folkehjelp Bergen.

– Vi jobber også med å få flere av barna til å delta i organisert idrett, og vi har satt i gang svømmekurs. Takket være leksehjelpen har foreldrene fått bedre tilbakemeldinger fra skolen, derfor har barna fått lov til å delta også i andre aktiviteter, som svømmekurs, sier Dahl.

POSERER TØFT:

Leksehjelper Øystein Monsen hjelper niårige Adama.



NORSKLEKSA: Leksehjelper Alba Banoun og Faduma analyserer Mummitrollet.

TRENGER FLERE LEKSEHJELPERE. Leksehjelpen startet opp i september 2015. Det er Ekstrastiftelsen som har bevilget 1,3 millioner kroner til et toårig prosjekt som skal integrere barn med innvandrerbakgrunn i det norske samfunnet med idrett som virkemiddel.

Planen var å tilby leksehjelp to dager i uka på to ulike steder – Sletten og Leirvikåsen. På grunn av kapasitetsproblemer foregår dette nå bare på Sletten nå, men en utvidelse vil komme når antallet leksehjelpere øker.

– På grunn av lang behandlingstid hos

leksehjelp



▲ **TA BILDE AV MEG:** To kule damer, leksehjelp og ansatt på Norsk Folkehjelps kontor i Bergen, Anne Åsheim og Ayda.

▼ **UTEN MAT OG DRIKKE:** Sara 10 år og Richard fikser makaronien.



politiet har vi slitt med å få tilstrekkelig med leksehjelpere som har politiattest, forteller Dahl. – Vi har et godt samarbeid med Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom i Bergen, og sammen med Øyane Svømmeklubb har vi hatt svømmekurs for jenter i Landåshallen og intensivkurs i svømming for barn mellom seks og elleve år, sier Jorge Alex Dahl.

FULL KONSENTRASJON. – Ta bilde av meg, roper Ayda. Flettene hopper mens hun for-

søker å konsentrere seg om leksene. Det er utvilsomt mer stas å bli tatt bilde av. Hun er forteller at hun er ni år, fra Fridalen skole og populær, og det tror vi henne på.

Her er det mange som har lært seg å posere så tøft som bare det. Men så snart fotografen er forsvunnet, er det full konsentrasjon, blir vi fortalt. Kanskje bøkene om Mummitrollet og Snusmumrikken heretter vil bli lest hjemme også?

Like viktig som læreren

MAGNUS FLACKÉ og **KARIN CHRISTOFFERSEN**
[tekst og foto]

En enorm gryte står og koker over åpen ild. Midt i dampen og røyken står Mary Nyantour Nyok og rører i maten. Hun er kokke på en skole i Bor i Sør-Sudan, og nå skal hun gjøre klar et linsemåltid til nesten 900 barn. Det er ingen liten jobb, og svetten siler i det varme rommet.

Hun begynner å varme maten fra klokka fem om morgenen for å rekke å få alt klart. For Mary vet at linsegryta er like viktig som læreren. Barna drømmer om å bli advokater og lærere, men uten mat er det vanskelig å bli noe annet enn sulten. Maten får også mange av barna til å komme på skolen – for noen er dette dagens eneste måltid.

Slik er det for Kur Chol Nyok, som er 13 år og går i 1. klasse. Han liker best engelsk og samfunnsfag, og vil bli lege når han blir stor. Han er Manchester United-fan og spiller fotball når han ikke sitter på skolebenken. Når han får mat på skolen, kan småsøsknene hjemme få mer av maten han ellers ville ha spist.

30 000 skolebarn i Sør-Sudan får mat gjennom Norsk Folkehjelps program Food for Education.



Redningstjenesten: **Teknologi redd**



er liv!



Når sekundene

Digitale hjelpemidler gjør søk- og redningsaksjoner mer presise og effektive, og sparer verdifull Norsk Folkehjelp Horten på øvelse i bruk av nettbrett og termisk kamera.



ØVING: Medlemmene i Norsk Folkehjelp Horten følger engasjert med når de skal øve seg i bruk av nettbrett og termisk kamera i søk- og redningsaksjoner. helm Tanum, Roger Juvodden, instruktør Anders Pettersen-Dahl og Jenny Venås (med ryggen til).

teller

tid for pasienten. Vi ble med



F.v.: Rino Sannes [ser i termisk], Per Espen Todal, Wil-

SISSSEL FANTOFT [tekst]
ELLEN JOHANNE JARLI [foto]

Norsk Folkehjelp Horten består av 25-30 aktive medlemmer som møtes to ganger i måneden. De har kjøpt et bygg fra Horten kommune for én krone som de har pusset opp selv gjennom utallige dugnadstimer. Her har de blant annet et forsamlingslokale som de også leier ut som selskapslokale, men denne kvelden er det medlemmene selv som har tatt plass her. De skal først gjennomgå bruk av nettbrett og termisk kamera teoretisk, og deretter ha en praktisk øvelse i nærområdet. Anders Pettersen Dahl har vært på kurs sentralt i bruk av nettbrett, og i dag skal han dele sin kunnskap med lagets øvrige medlemmer.

– Vi kaller dette en temakveld i bruk av nettbrett og termisk kamera. Det er viktig med kontinuerlig trening for å bli trygg på hvordan de digitale hjelpemidlene brukes, sier han.

Å ta i bruk teknologi i søk- og redningsarbeid er en stor fordel.

– Alt går mer og mer over til databaserte løsninger i dag. Før brukte vi kart og kompass, men i dag har nettbrettene overtatt mye av den funksjonen, sier medlem Roger Juvodden.

KOMMER RASKT I GANG. Når politiet mottar en savnetmelding i området Norsk Folkehjelp Horten dekker tar de kontakt med beredskapsleder Ronny Frantzen.

– Jeg får informasjon fra politiet om hvem vi skal lete etter, og ringer opp den serverbaserte tjenesten Telemeny. Den ringer deretter automatisk opp alle våre medlemmer, og så svarer de raskt om de kan møte opp eller ikke. Dermed får jeg i løpet av kort tid oversikt over hva slags mannskap vi kan stille med, forteller Frantzen, som til daglig jobber som rådgiver i Norsk Folkehjelps administrasjon i Oslo.

Alle medlemmene har utstyrssekken stående klar til utrykning. Noen drar direkte til kommandoplass [KO], mens andre drar innom forsamlingshuset for å hente biler og ytterligere utstyr.

– På KO får vi tildelt et leteområde av politiet, og så tegner vi opp egne teiger som vi fordeler mellom våre medlemmer. De får opp kartene med sine teiger på nettbrettet, og

kommer raskt i gang med søket, sier han.

Tidligere ble kartene printet ut på papir og teigene tegnet inn med markeringspenn.

– Hvis vi gjorde en ørliten feil med kompasset kom vi ut av kurs, men med nettbrettene kan vi se hvor vi har gått, hvilket område vi skal lete i og også se hvor de andre i laget befinner seg. Når vi er ferdige med å søke i én teig kan vi laste ned neste, i stedet for å gå tilbake til KO for å hente et nytt kart slik vi måtte tidligere, sier Dahl.

TAR BILDER MED NETTBRETTET. En annen fordel med nettbrett er at de også kan brukes til å ta bilder med.

– Hvis vi finner en gjenstand vi tror kan stamme fra den savnede, for eksempel en sko, så kan vi ta bilde av den og sende til beredskapsleder eller politiet slik at de kan vise det til pårørende for å få bekreftet eller avkreftet om den tilhører den savnede. Det er mye bedre enn å måtte ringe og beskrive gjenstanden. Vi markerer funnstedet på det digitale kartet slik at politiet får koordinatene, sier Frantzen.

– Med nettbrett er vi mye raskere ut i felten enn de frivillige organisasjonene som fremdeles bruker kart og kompass. Vi henter opp våre teiger fra Dropbox, og så kan vi begynne letingen med én gang, i stedet for å kaste bort verdifull tid på planleggingen på KO, sier medlem Jenny Venås.

25 prosent av menneskene som blir meldt savnet i Norge blir funnet innenfor en radius på 300 meter fra sist kjente posisjon.

– Da er det tragisk å kaste bort en time med planlegging på KO, mens pasienten ligger noen få meter unna uten at vi er klar over det. Den tiden kan i noen tilfeller faktisk ►



NETTBRETT: Roger Juvodden viser hvordan et søksområde kan se ut på nettbrettet.

TEMA: Redningstjenesten: Teknologi redder liv!

utgjøre forskjellen på liv og død, sier Ronny Frantzen.

LEDER AKSJONEN FRA SOFAEN. Hvis Ronny Frantzen ikke har mulighet til å delta operativt i leteaksjonen selv, kan han sitte hjemme i sofaen og lede lagets medlemmer via nettbrettet.

– Jeg kan ta meg av kommunikasjonen med politiet og tegne opp teigene, slik at medlemmene kan fokusere på å kle på seg og komme raskt i gang med søket. Alt handler om å spare pasientens tid, det er den som er kritisk i slike aksjoner. Hvis vi somler i tre minutter før vi kommer i gang kan det i verste fall bety tre minutter mindre for pasienten på operasjonsbordet, sier han.

Norsk Folkehjelp Horten har brukt nettbrett i to år, og har svært gode erfaringer med det.

– I tillegg til at nettbrettene gjør selve søket mer effektivt, er de også et svært nyttig verktøy både i planleggingsfasen og for å dokumentere aksjonen i etterkant. Etter en aksjon sende vi alle våre filer til innsatsleder i politiet eller hovedredningssentralen, sier Dahl.

I 2017 deltok Norsk Folkehjelp Horten i 53 leteaksjoner.

– Det betyr at vi i gjennomsnitt er ute én gang per uke. De vanligste årsakene til leteaksjoner i dag er demens og selvmord som vi opplever at det er en økning av, sier Frantzen.

Til tross for at digitale hjelpemidler er nyttige verktøy er Norsk Folkehjelp Horten tydelige på at lagets medlemmer også må ha grunnleggende ferdigheter i bruk av kart og kompass.

– Et nettbrett kan gå tom for strøm, eller gå i bakken og knuse, så vi må ikke gjøre oss altfor avhengige av teknologien. Det er viktig å huske på at teknologi i seg selv ikke redder noen, det er det menneskene bak som gjør, sier han.

REDUSERER TIDBRUKEN. Termiske kameraer er varmesøkende, og bruker infrarødt lys for å lokalisere savnede personer i mørket.

– Hvis vi skal søke på et stort jorde er det mye mer effektivt å stå i veikanten og se gjennom et termisk kamera for å forsøke å finne en savnet person, i stedet for å bruke mye ressurser på å gå over jordet fysisk. Vi

EFFEKTIVE: Digitale hjelpemidler gjør søkene både mer effektive og presise, forteller Roger Juvodden, Jenny Venås og Anders Pettersen-Dahl.



KLARE TIL INNSATS: Norsk Folkehjelp Horten eier sitt eget forsamlingslokale, og i garasjen har de tre biler klare til utrykning. Bak f.v: Per Espen Todal, Anders Petersen Dahl, Kristina Danielsen, Rino Sannes og Roger Juvodden. Foran f.v.: Jenny Venås, Ronny Frantzen og Wilhelm Tanum.



har hatt varmesøkende kamera i et par år, men har ikke fått tilstrekkelig erfaring i å bruke det, derfor arrangerer vi slike temakvelder for å øve oss, sier Dahl.

Kameraet har en radius på 800-1000 meter. Per Espen Todal og Rino Sandnes har forsvunnet ut for å gjemme seg blant bolig-husene i nærområdet, før resten av medlemmene deler seg inn i par og begynner et systematisk søk ved hjelp av termisk kamera i vintermørket. Det tar ikke mange minuttene før personene er lokalisert.

– Vi ser en tydelig tendens til at teknologien bidrar til å redusere tiden vi bruker på en leteaksjon. Men det hjelper ikke med flott og kostbart utstyr hvis man ikke har den motivasjonen, kompetansen og viljen som finnes i en redningsgruppe, sier Ronny Frantzen.



SUKSESS: Norsk Folkehjelps prosjekt for å utvikle nettbrett-løsninger i søk- og redningsaksjoner har vært en stor suksess. Løsningen bidrar til å redde liv, fastslår fagutvikler Erlend Aarsæther.

På liv og død

De siste årene har nettbrett-løsningen som er utviklet av Norsk Folkehjelp bidratt til at flere leteaksjoner er løst raskere og mer effektivt enn de ville blitt uten den nye teknologien.

Med støtte fra Extra-stiftelsen gjennomførte Norsk Folkehjelp fra 2014 til 2016 et prosjekt for å vurdere ulike løsninger for nettbrett i bruk i søk- og redningsaksjoner. Å finne løsninger som fungerer ute i felten er komplisert og kostbart, men gjennom prosjektet landet Norsk Folkehjelp på et nettbrett som møtte kriterier som passende størrelse, god batterikapasitet, brukervennlighet og at det skulle tåle vann og støt.

Programvare fra et britisk selskap har etter en del prøving og feiling vist seg å fungere godt til Norsk Folkehjelps behov. Selskapet samarbeider også med redningstjenesten i Storbritannia og har utviklet et eget VSAR (voluntary search and rescue)-program som blant annet gir frivillige redningsgrupper tilgang til nedlastbare kart gratis.

REDDER LIV. I Norge samarbeider Norsk Folkehjelp med Telia, som har brukt

nettbrett-prosjektet i en reklamefilm og gir gratis abonnement til alle nettbrettene som er i bruk i organisasjonen.

Sammen med Samsung har Telia også donert 50 nye nettbrett til Norsk Folkehjelp.

Nettbrett-prosjektet til Norsk Folkehjelp har i tillegg til nasjonal oppmerksomhet også blitt møtt med interesse i utlandet. Software-leverandøren har sendt ut en internasjonal pressemelding om prosjektet, og skytjenesten Dropbox har blogget om det.

Fagutvikler Erlend Aarsæther i Norsk Folkehjelp er ikke i tvil om at nettbrettene bidrar til å redde liv.

– Vi anslår at tiden vi bruker på å organisere oss og dele informasjon under en leteaksjon er kuttet med to tredjedeler sammenlignet med da vi brukte GPS, sier han.

Investerte i nytt utstyr

– reddet savnet kvinne

En kveld trente mannskapene i Norsk Folkehjelp Follo med helt nytt livreddende utstyr. To dager etterpå gikk alarmen. En nedkjølt kvinne i 50-årene ble, takket være det nye utstyret, funnet og tatt vare på.

CECILIA SKEPP ANTONISEN [tekst]
HARALD WISLØFF [foto]

Norsk Folkehjelps redningstjeneste står parat hele døgnet. Derfor var det viktig for mannskapene i Follo å få trent med det nye utstyret så fort det var i hus.

– Gjennom gaver og støtte har vi skaffet oss en ny spesiallaget og svært lett bære i titan, en spesiell transportpose (rescue bag) for pasienter, vakuummadrass for stabilisering av pasienter og utstyr for varmekonservering. Alt utstyret er pakket smart i bilen vår slik at det raskt kan bringes ut til funnstedet, forteller operativ leder Harald Wisløff i Norsk Folkehjelp Follo.

... SÅ BLE DET BRÅTT VIRKELIGHET. En kjølig tirsdagskveld på sensommeren 2017 trente mannskapene på bruk av utstyret, både hvordan det virker og på rutiner for effektiv bruk.

Så – bare to dager etter øvelsen – gikk alarmen. Det var sent på kvelden og det regnet. Follo politidistrikt trengte hjelp til å finne en kvinne som var savnet.

– Vi rykket ut med mannskaper fra Follo



TIL SYKEHUS: Ambulansen tar med den nedkjølte kvinnen til sykehus. Folkehjelpas utstyr blir med i ambulansen; det var ingen grunn til å «pakke om» pasienten.

og Oslo. Jeg satte meg sammen med politiets innsatsleder i kommandoplass [K0], og vi bestemte raskt at nærområdet måtte søkes umiddelbart, sier Wisløff.

FUNNET VÅT OG NEDKJØLT. Etter kort tid fant ett av mannskapene den savnede. Hun lå i en hage bare 150 meter fra stedet hun av ukjente årsaker forlot tidligere på kvelden.

– Mannskapet som fant kvinnen trengte bare å blinke med lommelykta slik at vi så posisjonen. To andre mannskaper satte raskt kursen, og jeg tok med meg en politikvinne i bilen vår og kjørte fram, forteller Wisløff.

Kvinnen var bevisst, men kald og søkkvåt. Hun klarte ikke å gjøre rede for seg.

– Dermed var det bare å iverksette det vi hadde trent på. Mens noen gjorde klar båren med alt utstyret, klippet andre av de

våte klærne. Det er viktig å ikke legge en pasient med våte klær i tørt utstyr, sier Harald Wisløff.

EFFEKTIV INNSATS PÅ FUNNSTEDET. På funnstedet går det kun minutter. Mannskapene forteller høyt til hverandre hva de gjør og hva de trenger. Et par politibetjenter bistår med det de får ordre om fra folkehjelpas mannskaper.

Pasientens bevissthet sjekkes fortløpende. Når klærne er klippet med kraftige rednings-sakser, pakkes hun i en sovepose, deretter i en såkalt Jerven-duk og til slutt i rescuebagen i båren. Spesielle batteripakker som avgir svak varme legges på særskilt utsatte deler av kroppen.

Pasienten stropes i båren, og bæres ut til riksveien. Ambulansen er allerede på vei,



BÅRET UT TIL VEIEN: Den savnede ble funnet av Norsk Folkehjelp og tatt vare på i nytt livreddende utstyr Norsk Folkehjelp Follo nylig hadde investert i. Båren ble båret ut til riksveien i påvente av ambulanse.

men det tar litt tid før den ankommer den griskrendte bygda.

Kort tid etter at pasienten ble tatt hånd om, kviknet hun litt til og kunne svare på spørsmål.

RIKTIG UTSTYR. Når ambulansen kom, ble pasienten flyttet over i ambulansebåren. Men hun ble liggende i det varmekonserverende utstyret til Norsk Folkehjelp Follo.

– Vi har investert i riktig og godt utstyr, og ambulansemannskapene så ingen grunn til å gjøre alt på nytt. I stedet ble hun fraktet til sykehus i deler av vårt utstyr, og ambulansen leverte tilbake utstyret på returen, sier Harald Wisløff.

I 2017 hadde Norsk Folkehjelp Follo 61 alarmer i Stor-Oslo. I hele Norge rykker Norsk Folkehjelps grupper ut på hundrevis av søk-



DEBRIEF: Mannskapene fra Norsk Folkehjelp, Røde Kors, Norske redningshunder og politiet gjennomførte som vanlig en kort debrief etter den vellykkede aksjonen denne sensommer-natta.

og redningsaksjoner hvert år, i tillegg til oppdrag gitt av landets AMK-sentraler og andre.

– Redningstjenesten i Norge er helt unik,

og det offentlige stoler på at organisasjonene rykker ut til slike oppdrag. Beredskapsorganisasjonene får refundert utgifter etter aksjoner fra Hovedredningssentralen, men er helt avhengig av gaver, fond og stiftelser for å kunne kjøpe inn utstyr, uniformer og å trene mannskapene. De som støtter vårt arbeid er med på å redde liv. Kanskje livet til en de kjenner eller som står dem nær, sier Harald Wisløff.

Selv bruker han svært mye fritid som søk- og redningsmannskap og operativ leder i Norsk Folkehjelp.

– Ingen av oss får lønn for å være en del av den offentlige beredskapen. Men det er en svært givende fritidsaktivitet. Jeg kan ikke tenke meg noen bedre hobby enn å være med på å redde liv!

SJEKKER KARTET: Håvard Arnes og Espen Ludvigsen sjekker kartet på nettbrettet før de setter seg på ATV-en.

Klar til innsats på fem minutter



Når alarmen går, er mann-
skapene i Norsk Folkehjelp
Moelv og omegn på snø-
scooteren i løpet av fem
minutter. Kart på nettbrett
og viktig informasjon i
Dropbox hjelper ildsjelene å
finne fram i ulendt terreng.

BETZY A. K. THANGSTAD (tekst og foto)

Grantrærne står som majestetiske snøskulpturer mot knallblå himmel langs veien på Ringsakerfjellet. En og annen skiløper suser forbi i februarsola. Første lørdagen i vinterferien er Geir Nilsen, lederen av lokallaget og Norsk Folkehjelp Region Øst, på vei til vakt-hytta ved Øvre Åsta bru. Beredskapsgjengen som henger rundt ATV-en – firehjulingen – på tunet synes godt i de oransje folkehjelpsuniformene. To huskyer og en ung, leken schæfer i bånd bjeffer og får kos av Odin fra lagets minigruppe.

Hver helg på vinterfjellet trener Moelv og omegn på beredskap. Inne på hytta serverer Geirs kone Anne Marie Engelstad – kjøkken-vakt for anledningen – gryterett, loff og saft. Vi har så vidt rukket å smake på maten når alarmen går. Flere mobiltelefoner kimer. Geir setter sin på høyttaler. I den andre enden beskriver den regionale beredskapslederen Ivar Windju situasjonen. En skiløper har brukket beinet og ligger i ulendt terreng. Koordinatene er lastet opp i Dropbox.

NYTTIG TRENING. I en virkelig beredskaps-situasjon ville det blitt dannet et såkalt KO, et samarbeid med politiet, Røde Kors og Norske redningshunder. Sammen hadde de koordinert redningsaksjonen.

– Denne øvelsen dreier seg om en pasienttransport med et spesifikt mål, så beredskapslederen hadde nok ikke varslet videre til andre lokallag. Hadde det vært en leteaksjon, ville han gått bredere ut, forklarer Geir.

Ved spisebordet spøker jeg med mannskapene: – Dere hadde vel neppe sittet her, hvis denne situasjonen var reell?

– Nei, da hadde vi vært ute på snøscoote- ►



MOELV OG OMEGN: For ambulansesjåfør Terje H. Eidhammer [t.h.] og resten av lokallaget er det å jobbe frivillig blitt en livsstil.

ren i løpet av fem minutter, sier Regine Johansen, som eier de tre hundene på tunet. Schæferen hennes skal trenes til søkshund.

– Alle som er tilknyttet alarmsystemet får en oppdatering på sms som viser hvem som har svart, hvem som ikke har svart og hvem som er på vei, forteller Anne Marie.

FILMER ØVELSENE. Før de skal ut i terrenget med ATV og snøscooter, leverer flere fra Folkehjelpa varer til hyttene, fra Kvikk-lunsj til konjakk. Tjenesten er kjærkommen for hyttefolk som ofte bor et stykke unna hovedveien, og gir ekstrainntekter til lokallaget. Mannskapene måker dessuten hyttetak, og dét trengs. På enkelte tak er snølaget flere meter.

Mens varene bringes fram til dørstokken, forteller Geir at han har filmet og redigert flere av beredskapsøvelsene. Stolt viser han

fram en av videoene på mobiltelefonen. Regine, den skadde, ligger halvveis i en elv og skal fraktes over på bære.

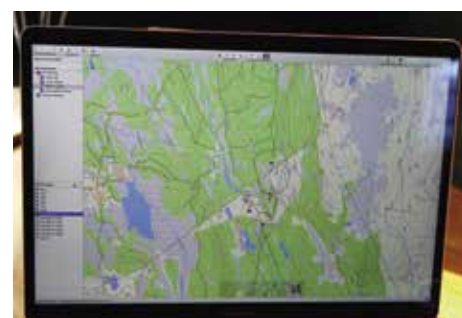
– Og så har vi lagt på noen psykiatriske utfordringer, forklarer han, når pasienten hyler.

– Så dere må kunne litt skuespill også?

– Ja, Hollywood neste, sier Regine og ler.

INNENDØRS BASECAMP. Når en av de andre i beredskap, Håvard Arnes, får i oppdrag å demonstrere basecamp, dukker et bilde opp i hodet mitt, av et forblåst telt ute i snødekt terreng. Jeg setter meg derfor godt til rette bak på ATV-en, og alle på tunet ler. Raskt skjønner jeg at basecamp er inne i hytta. Håvard tar frem mac-en ved salongbordet, viser meg kart over terrenget, peker og forklarer de to røde sirkelene:

– Vi bruker sykkelhjulprinsippet. Vi øker



DIGITALT: Mac-en viser kart over terrenget, og det samme kartet lastes opp på nettbrett. Selve alarmsystemet leveres av Telemeny.

størrelsen på hjulet hvis vi leter etter en som er dement. En teig er et søkeområde som lastes opp i Dropbox og lastes ned på nettbrettet som er med oss ut. Det er dette området vi søker i. Når vi har funnet personen eller



OMSORG: Anne Marie Engelstad, Terje H Eidhammer og Heidi Marthinsen samarbeider om å få pasient Marius Holm Adelsøn på båren og snøscooteren.

et fotspor, lager vi en poi [point of interest] på kartet og laster det opp i Dropbox igjen. Så kan resten av mannskapene komme dit.

Det digitale beredskapssystemet sparer lokallaget for mye tid. Mannskapene kan bare kaste seg på snøscooteren og ATV-en med nettbrettet som inneholder informasjonen de trenger for å redde liv. På nettbrettet vises også alle skiløypene, så de kan finne fram selv om det er tåke.

TIPP TOPP BÅRE. Så er det klart for redningsaksjonen. Martin Jojo Holm Adelsøn freser avgårde på ATV-en. Broren Marius Holm Adelsøn, dagens pasient, jobber til vanlig med sanitet i Forsvaret. Nå ligger han ved en treklynge langt nede i snøen. Anne Marie, Heidi Marthinsen og Terje H. Eidhammer iler til med splitter ny bære, som laget er stolt av å eie. Båren med prislappen 30 000 kroner kan

heises opp i helikopter, og stroppene må sertifiseres hvert år.

– Hei, vi er fra Norsk Folkehjelp, sier Anne Marie omsorgsfullt til Marius. Hun løfter ham forsiktig opp så han kan henge på henne. Heidi hjelper til med å få den skadde på båren; Terje tar imot. De tuller Marius inn i en oransje sovepose, tar stroppene på og bærer ham bort til snøscooteren. Der dekker de ham med ekstra ulltepper, før de starter opp og vender tilbake til hytta.

EN APP FOR ALT. Digitalisering av beredskapen gjelder ikke bare utstyret som Norsk Folkehjelp bruker. Skiløpere og turgåere kan selv bidra ved å laste ned appen Hjelp 113 på mobilen. Hvis uhellet er ute, trykker den skadde på ikonet «113» i appen.

– Samtidig som du da ringer til 113-sentralen, sender mobilen automatisk inn nøy-

aktig posisjon ved hjelp av GPS-en i telefonen din, forklarer Geir. – Når jeg holder førstehjelpskurs, er denne appen det første jeg anbefaler, selv om mobildekningen ikke er blitt 100 prosent. Luftambulansen har sin egen app med de samme funksjonene.

MÅ OGSÅ KUNNE KART OG KOMPASS. Det er ingen tvil om at den digitale beredskapen er en stor forbedring, påpeker Geir.

– Hva skjer om nettverket faller ut?

– Vi har alltid papirkart og kompass i sekken, i tilfellet det digitale kollapser. Men det er nesten som om du glemmer å bruke kompass.

Har du lyst å bli frivillig? Send en e-post til beredskap@folkehjelp.no, så tar Norsk Folkehjelp kontakt så raskt som mulig.

Tre tips for å **unngå** **skred på tur**

Enkle feilvurderinger er en av de viktigste grunnene til at turgåere blir tatt av snøskred. Her får du noen tips til hvordan du kan unngå slike ulykker.

IDA KROKSÆTER [tekst og foto]
JOHAN REISANG og **ELA BURIA** [illustrasjon]

Nordmenn har en lang tradisjon for å ferdes på ski i fjell og daler, men turgåere flest har styrt unna veldig bratt terreng.

– I dag er det mer og mer vanlig å oppsøke brattere terreng. Fjelltopper og utfordrende nedkjøringer er målet for mange topturen-tusiaster. Du skal være forsiktig og vite hva du gjør når du nærmer deg bratt og kupert terreng på vinteren, sier Vegard Standahl Olsen, beredskapsansvarlig og skredexpert i Norsk Folkehjelp.

Det ekspertene kaller «skredfarlig terreng» kjennetegnes ved at helningen på fjellsidene er over 30 grader bratt.

– Selv små helninger kan under riktige forhold få fatale konsekvenser. Utfordringen med bratt terreng er at du ikke bare må tenke på om du står i et skredfarlig terreng, men også hva som er ovenfor deg.

Her er Olsens tre tips til hvordan du skal unngå å bli tatt av skred på tur:



SKREDKURS: Norsk Folkehjelps skredexpert Vegard Standahl Olsen, holder kurs for Norsk Folkehjelps medlemmer fra Årdal, Elverum og Moelv og omegn.

1. Kjenn terrenget du går i

– Sikkerhetsarbeidet ved en fjelltur begynner med planleggingen. Det er viktig å gjøre seg kjent med terrenget du skal gå i på forhånd. Se på kartet etter bratte fjellsider i området, og sjekk om du må krysse skumle områder. Det er også viktig å følge med på været. Det

SNØSKREDVARSEL OG FAREGRADER

FAREGRAD 1 – liten fare
Snødekket er stabilt.

FAREGRAD 2 – moderat fare
Det kan forekomme lokalt ustabile forhold. Store naturlig utløste skred ventes ikke, men vær observant overfor utsatte heng over 35 grader og tenk nøye gjennom rutevalget.

FAREGRAD 3 – betydelig fare
Generelt ustabile forhold. Fare for å fjernutløse skred. Store naturlig utløste skred med lang rekkevidde kan forekomme. Nå er det nødvendig med erfaring i å kunne bedømme skredfare og sørge for trygge, gjennomtenkte rutevalg. Vis høy aktsomhet i bratt terreng.

FAREGRAD 4 – stor fare
Omfattende ustabile forhold. Store skredutsatte områder og farlige skredforhold. Det kreves mye kunnskap for å ferdes trygt. Det ventes skred, og fjernutløste skred er sannsynlig. Bratt terreng må unngås, og selv moderat bratt terreng under 30 grader er forbundet med stor fare.

FAREGRAD 5 – meget stor fare
All ferdsel frarådes.

KILDE: VARSOM.NO





vi kaller «skredvær» er kombinasjonen av nedbør og vind. Rett etter slikt vær er det typisk stor skredfare, og da skal du være veldig forsiktig. Vent gjerne opp mot tre dager, slik at snødekket kan få stabilisert seg. I tillegg må du passe på plutselige temperaturendringer.

– Varsom.no er et godt verktøy for planleggingen – både for å sjekke skredvarselet i området, men også for å gjøre seg mer kjent med skredfaget. I tillegg finner du også Norsk Folkehjelps temahefte om skred på folkehjelp.no.

2. Vær årvåken på tur

– Når du er på tur er det viktig å sette en fot i bakken og finne ut om det du ser stemmer overens med antakelsene dine. Endringer i den opprinnelige planen må vurderes nøye før du går videre. Altfor ofte ser vi at skiløpere havner steder de slettes ikke burde ha vært og heller ikke hadde planlagt å være. Dette er et av de viktigste filtrene for å ferdes sikkert.

– Er dere flere på tur, er det også viktig å være klar over hvordan du fungerer i ei gruppe. Vi har en tendens til å gå blindt, til tross for at vi har øynene åpne. Det er lett å bli ufokusert når du går sammen med andre, og det er lett å stole på folk som gir uttrykk for at de kan mye. Det er viktig at du hele tiden er med på å ta ansvar for veivalgene som gjøres.

– Mange av skredulykkene vi møter i redningstjenesten, skjer med folk som har god kompetanse, men som har gjort et valg som førte dem til et sted de ikke skulle vært. Naturen skiller ikke mellom eksperten og amatøreren. Se hele tiden etter om området kan være skredutsatt.

3. Riktig utstyr

– Hvis du bevisst beveger deg inn i skredfarlig terreng må du ha både høy kompetanse og riktig utstyr. Det betyr at du er i stand til å avdekke lokal skredfare ved å gjøre snødekkeundersøkelser og se etter forhold som tilsier at det kan gå skred her.

– Det ikke greit å ferdes i skredterreng uten riktig utstyr. Spade, sender/mottaker og søkestang er obligatorisk utstyr for å kunne gjennomføre effektiv kameratredning.

FAKTA

- › Vinteren 2016/2017 var 168 personer involvert i snøskredulykker i Norge. To personer omkom.
- › Snøskred kan løsne overalt hvor det er snø og 30 grader eller brattere.
- › Begynn med å studere terrenget i kartet før turen. I NVEs kartkatalog finner du et bratthetskart som du kan bruke på PC, nettbrett og mobil.
- › Det viktigste du kan gjøre for å unngå snøskred er å kunne gjenkjenne skredterreng. Kan du ikke dette, bør du holde deg på flatmark.

KILDE: VARSOM.NO



Vær trygg på fjellet

Visste du at du burde være utstyrt med reflekser på vinterfjellet?

TORUNN AASLUND [tekst]
JOHAN REISANG og **ELA BURIA** [illustrasjon]

Det virker kanskje litt pussig at Norsk Folkehjelp råder folk til å bruke reflekser på vinterfjellet, milevis fra nærmeste bil, men et redningshelikopter med sitt avanserte utstyr vil ha mye større mulighet for å finne deg i mørket hvis de kan se reflekser.

Signalfarger på klærne er også viktig for å bli sett på lang avstand. Sikkerheten må komme først, ikke den siste motefargen.

Norsk Folkehjelps erfaring er at mobilen er et nyttig verktøy som har avverget mange lange leteaksjoner de siste årene. Du må

imidlertid være oppmerksom på at det fortsatt ikke er dekning overalt, så det er fremdeles viktig å følge fjellvettregelen om å melde fra hvor du går og å ta med litt ekstra klær og mat i tilfelle noe skulle skje. Mange erfarer også at kulde raskt kan tappe batteriet. Oppbevar derfor mobilen nært kroppen og ta gjerne også med en powerbank på turen. Her er fire råd for en trygg tur:

1. Bruk reflekser også på fjellet

Har du på deg en refleks, er det mye lettere å finne deg om du blir savnet i fjellet. Helikopteret som sendes ut for å søke kan se reflekser tydelig i mørket.





Norsk Folkehjelp mot 2030

Vi starter landsmøtedebatten. Bli med! Det er medlemmer og tillitsvalgte som bestemmer hva Norsk Folkehjelp skal arbeide med og hvordan vi skal engasjere oss.

Samfunnet utvikler seg raskere enn organisasjonene greier å henge med. Vår generelle velferd øker, men det gjør også forskjellen mellom fattige og rike. Folk har fått mer fritid og bruker den aktivt. Redningstjenesten utfordres av folk som presser egne grenser, samtidig som været blir mer ekstremt. Internasjonalt øker forskjellene mellom folk, og sivile rammes stadig hardere av kriger og konflikter. Aldri har det vært flere mennesker på flukt, men stadig færre får beskyttelse i Norge.

Om vi som frivillig organisasjon fortsatt skal være relevant de neste 20 årene, må vi løfte blikket, se framover og analysere hva vi tror blir behovene i framtida. Dette debattopplegget er laget for å inspirere og provosere til gode diskusjoner. Vi vil be dere om å se på egen organisasjon med et både kritisk og et kreativt blikk. Gjennom dette heftet ønsker vi å legge et godt grunnlag for landsmøtedebatten fram mot 2019.

Vi ønsker innspill fra enkeltmedlemmer, lokale lag og utvalg, sentrale utvalg og regioner. Skarpe meninger er velkomne! Ta debatten med inn i styremøter og årsmøter, og gi oss tilbakemeldinger.

Her er lenken til debattopplegget:
www.folkehjelp.no/debatt



FOTO: ERIK M. SUNDT

Henriette Killi Westhrin, generalsekretær.



FOTO: ERIK M. SUNDT

Gerd Kristiansen, styreleder.

Hvordan lykkes

Hvordan jobber lagene og medlemmene som lykkes med verving?

IDA KROKSÆTER [tekst]
PER ØIVIND ERIKSEN [foto]

På landsmøtet i 2015 ble det satt et mål om at Norsk Folkehjelp skal vokse. Den siste tiden er det derfor lansert både personlige premier og ulike vervekonkurranser og for å motivere alle medlemmer til verving.

Norsk Folkehjelp Hå i Rogaland leder den pågående nasjonale vervekonkurransen. Til tross for at lokallaget ble opprettet så sent som i oktober, er de på rask vei til å bli den største humanitære organisasjonen i Hå kommune med rundt 300 medlemmer.

-Vi har jobbet strategisk med verving og veksten har vært viktig for oss. Det gir oss en helt annen blest og bidrar til at folk snakker positivt om oss. For oss er alle medlemmene viktig, uansett om du vil være aktiv eller bare støttemedlem, sier leder i laget, Børge Hognestad.

Han legger æren for mye av suksessen på verveteamet Roy Kenneth Håland [sanitetsleder] og Cato Grytten [styremedlem].

-Vi er inne i en periode der vi ikke har så mye annen aktivitet, så da bruker vi litt ekstra tid på å verve, sier Roy Kenneth Håland.

Teamet er ute med stand på butikker og idrettsarrangementer et par ganger i uka. Selv om antall nye medlemmer kan variere på en dag, møter de sort sett bare velvilje.

-Vi er veldig velkomne i bygda, og det merkes at folk har lyst til at vi skal være her. Det er viktig at vi tør å snakke med folk og starte en samtale. Når vi får muligheten forteller hvem vi er og hva vi gjør, sier de fleste «ja» når vi spør om de vil bli medlem, sier Håland.

Han legger mye vekt på hva du kan få tilbake som medlem i folkehjelpa når han snakker med folk.



-Det må gi en verdi å være medlem. Det er mange som er interessert i gratis førstehjelpskurs. I tillegg har vi planlagt flere spennende foredrag i tiden fremover som er kun for medlemmer.

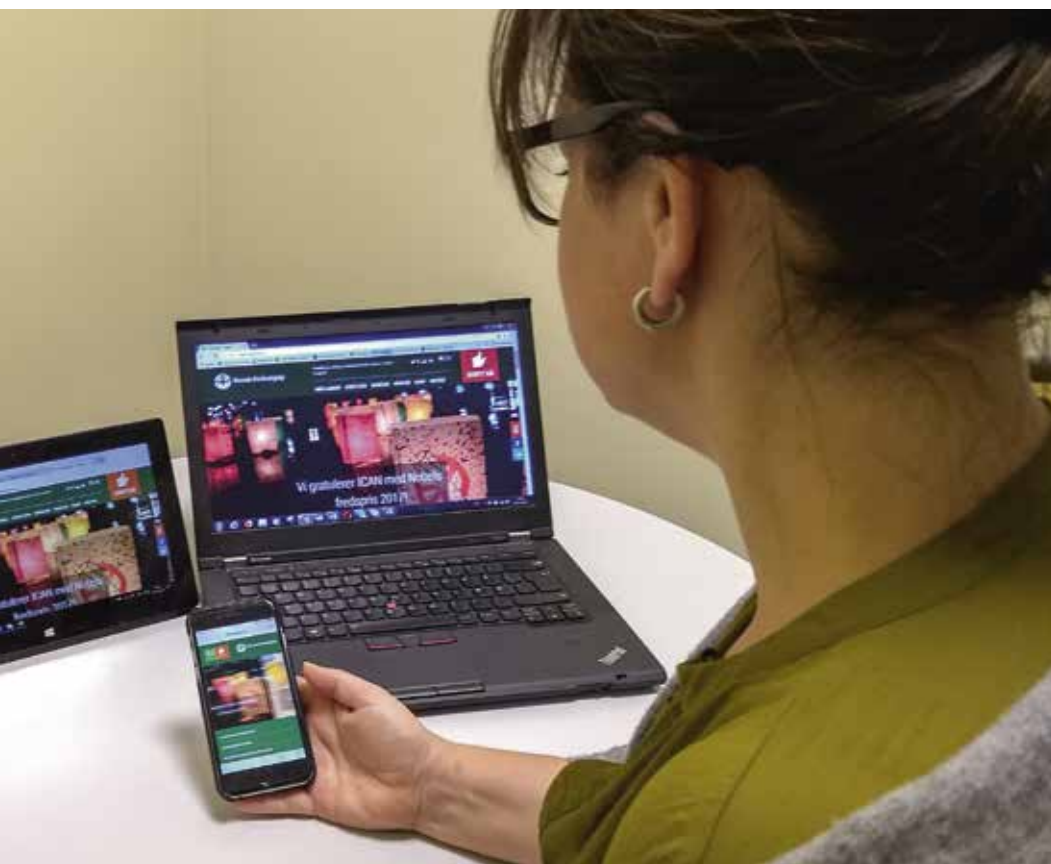
-Og så har vi gjerne med noe å gi bort. Vi har gitt bort over 1000 reflekser med logoen vår på, og det er jo god reklame for oss, sier Håland.

Laget har overgått sine egne forventninger til hvor mange medlemmer de kunne få i oppstartsfasen.

-Det er viktig å sette seg mål. Vi startet med et mål om 50 medlemmer før jul, men endte opp med 160. Det er heller ikke noen tvil om at alle konkurransene har vekket konkurranseinstinktet i oss, sier Håland, som spesielt måler seg opp mot nabolagene som også kniver om premiene i den nasjonale konkurransen.

I tillegg til møtene ute i lokalsamfunnet

s med verving



har også Hå lyktes med å verve en medlemmer på Facebook.

-Vi har skrevet en melding på Facebook der vi har invitert alle vennene våre til å bli medlem. Den er det mange som har respondert på. For oss er Facebook en arena hvor man når enormt mange og det har vært lett å verve der også, sier leder Børge Hognestad.

I Telemark har også Norsk Folkehjelp Kragerø vokst kraftig. I 2017 la de ned en ekstra innsats for å tiltrekke seg flere medlemmer, og nå har de over 50 nye navn på medlemslista.

-Vi har mange ulike aktiviteter på huset. Det er mange som er innom her i løpet av ei uke, men ikke alle er medlemmer. Når vi først begynte å spørre om folk ville bli medlem, var det egentlig veldig lett. Mange syntes det var gøy å bli spurt, sier Desiree Penzo, som er leder for integreringsaktiviteten i Kragerø.

- Mange av gjestene våre kommer fra

andre land og har ikke noen forhold til medlemskap. De vil gjerne være med når de få presentert hva du kan være med på hvis du er medlem.

I likhet med Hå er alle medlemmene like viktige for Kragerø.

- Det er ikke alle som ønsker å bli aktive, men de vil likevel vise at de setter pris på det folkehjelpa gjør i lokalsamfunnet. Ordføreren ble vårt medlem nummer 50. I tillegg har vi også en lokal forretningsfører som støtte-medlem. Det er godt å kjenne at vi har den støtten i lokalsamfunnet. Det signaliserer at vi er velkomne og verdsatt.

Nå begynner jobben med å få flest mulig av de nye til å engasjere seg de ulike aktivitetene som laget driver med.

-Det er viktig ha et tilbud til de nye, så nå skal vi snakke med dem om hva de ønsker å bidra med, sier Penzo.

VERVETIPS

Hvordan man verver på en god måte kan oppsummeres i en fremgangsmåte på 4 punkter:

1. Kontakt: Når man skal verve er det første en må gjøre å oppnå en god kontakt med personen. Ofte er et enkelt «Hei» en godt start, gjerne tett oppfulgt av et spørsmål som «har du hørt om Norsk Folkehjelp».

2. Interesse: Deretter må man skape interesse hos den man vil verve. Der som personen ikke har hørt om Norsk Folkehjelp før kan du fortelle kort om hvem vi er. Hvis personen har hørt om oss, kan du spørre hva personen forbinder med organisasjonen. Hva du deretter ønsker å si for å skape interesse er opp til deg, men noen tips er å fortelle om miljøet og hvilke aktiviteter dere driver med i lokallaget.

3. Medlem: Dersom alt har gått bra frem til nå, er neste punkt naturlig nok å spørre om han/hun har lyst til å bli medlem av Norsk Folkehjelp. Er svaret ja er vi et medlem rikere, er svaret nei så har du iallfall vist at vi finnes. Husk å sørge for at alle relevante opplysninger blir fylt ut og signert. Innmelding kan enten skje på en verveslipp, legges direkte inn i vårt nettbaserte innmeldingsskjema folkehjelp.no/blimedlem.

4. Oppfølging: Etter at du har vervet en person må du huske å sende inn vervingen til kontoret. Ta gjerne kontakt med den du har vervet og få vedkommende med på aktiviteter i lokallaget.

Vær kreativ, ha det gøy, spør lett og når du kjenner det passer. De lagene som er åpne for å tilpasse seg og ivareta nye medlemmers potensiale, vil vokse!

LA BESTEMOR KOMME SEG TRYGT HJEM

Foto: Espen Brekke.

Som Folkehjelper gjør du det mulig

Også når alarmen går midt på natten er Norsk Folkehjelp raskt på plass. Vi vet at det kan stå om liv, og at barn og eldre er spesielt utsatt. Våre 2 500 operative mannskaper står klare hvis du eller noen du er glad i trenger hjelp. 24 timer i døgnet, 365 dager i året. Som fast giver bidrar du til opplæring, øvelser og utstyr. Med din støtte kommer enda flere savnede trygt hjem.

Støtt oss fast – bli FOLKEHJELPER og gi 200 kr i måneden.
Se www.folkehjelp.no eller ring oss på 22 03 77 00



Norsk Folkehjelp





Norsk Protein

– ledd i næringskjeden

www.norskprotein.no



– mer enn et fagforbund

**Et godt arbeidsmiljø
og topp sikkerhet
– to sider av samme sak**



Norsk Lokomotivmannsforbund



LO Media 



Arbeiderbevegelsens
Arbeidsgiverforening



Norsk Jernbaneforbund
Møllergt. 10, 0179 Oslo



– fellesskap i hverdagen



Skolenes landsforbund
Skuvllaid riikkalihttu | Skoleforbundet i LO



NORGES RÅESTE TAKSTEIN

 **Fred. Olsen & Co.**



Aktietrykkeriet

aktr.no

ANNONSER

Norsk Folkehjelp takker for støtten fra lokale klubber og foreninger

 Fellesforbundet Avd. 57 Nord Rogaland	 Fellesforbundet Avd. 19 Sogn & Fjordane Fagforening	 Avd. 3 Møre og Romsdal
 Fellesforbundet Avd. 23 Raufoss Jern og Metallarb. Forening	 Fellesforbundet Avd. 5	
 Fellesforbundet Avd. 10	 Fellesforbundet Marinestasjonen	
 Fellesforbundet Avd. 26 Østfold Fagforening	 Fellesforbundet Avd. 25 Stavanger	 Norsk Tjenestemannslag Norsk Medisinaldepot
 Fellesforbundet Avd. 53 Nordre Nordland og Sør-Troms	 Fellesforbundet Oslo Grafiske Fagforening	 Norsk Tjenestemannslag Mattilsynet
 Fellesforbundet Avd. 43 Øvre Buskerud Fagforening	 Fellesforbundet Avd. 108 Innherred Fagforening	
 Fellesforbundet Avd. 650		 FAGFORBUNDET Avd. 731 Skedsmo
 Fellesforbundet Avd. 185 Flyarbeidernes Forening		 FAGFORBUNDET Avd. 422 Kvam og Fusa
 Fellesforbundet Avd. 29 Søre Sunnmøre	 Avd. 91 Bodø	
 Fellesforbundet Avd. 74 Nord-Hålogaland	 Avd. 15 Innlandet	 ELog IT Forbundet Trøndelag
 Fellesforbundet Avd. 75 Halden Fagforening	 Avd. 21 Fredrikstad	 ELog IT Forbundet Elektroarb.

Norsk Folkehjelp takker sine hovedsamarbeidspartnere



– fellesskap i hverdagen



OM NORSK FOLKEHJELP

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, humanitær minerydding, sanitet og redningstjeneste, integrering og asyl. Norsk Folkehjelp har mer enn 13 000 medlemmer i Norge og 2200 ansatte i over 40 land.

OM APPELL

Appell er et fagblad for Norsk Folkehjelps medlemmer, ansatte, samarbeidspartnere og støttespillere. Formålet med Appell er å formidle Norsk Folkehjelps synspunkter og bidra til intern og ekstern debatt omkring de standpunkt organisasjonen tar. Appell skal ha en fri og kritisk dekning av Norsk Folkehjelps aktiviteter nasjonalt og internasjonalt og etterstrebe å gi et realistisk bilde av resultatene av Norsk Folkehjelps arbeid og ressursinnsats.

HER FINNER DU OSS:

Norsk Folkehjelps regionkontorer nåes på tlf.: 22 03 77 00

REGION NORD

Postboks 6166,
9291 TROMSØ
regionskontoret.nord@npaid.org

REGION MIDT-NORGE

Folkets Hus, Olav Tryggvassonsgt. 5
Postboks 172 Sentrum,
7401 TRONDHEIM
regionskontoret.midt@npaid.org

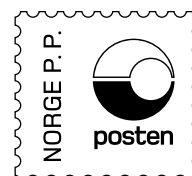
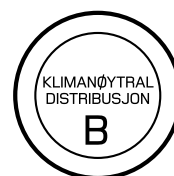
REGION VEST

Lars Hillesgt. 19, 3. etg, 5008 BERGEN
regionskontoret.vest@npaid.org

REGION ØST OG KURSKONTORET

Besøksadresse: Folkets Hus, Hunndalen
Postadresse: Pb 611, 2809 GJØVIK
regionskontoret.ost@npaid.org
kurs@npaid.org

Returadresse:
Norsk Folkehjelp
Postboks 8844, Youngstorget
0028 OSLO



FOLK FORANDRER VERDEN

- VI STÅR SAMMEN MOT ULIKHET



SMS «1.MAI» TIL 2160 (100 KR.)
VIPPS VALGFRI TT BELØP TIL 10145



Norsk Folkehjelp